

Dvojezična nastava geografije u jezičnim gimnazijama

Vučenik, Irena; Župančić, Željka

Source / Izvornik: **I. hrvatski geografski kongres : geografija u funkciji razvoja Hrvatske : zbornik radova, 1996, 492 - 500**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:378716>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

DVOJEZIČNA NASTAVA GEOGRAFIJE U JEZIČNIM GIMNAZIJAMA

Irena Vučenik¹, Željka Župančić²

Izvadak: U radu su izložena dosadašnja iskustva u dvojezičnoj, hrvatsko-engleskoj i hrvatsko-francuskoj nastavi geografije na jezičnim gimnazijama u Zagrebu. U okviru toga ukratko je obrazložen pojam dvojezične nastave, njezin usporedni prikaz u Europi i Hrvatskoj, metodički pristup te prednosti i nedostaci takve nastave.

Ključne riječi: geografija, dvojezična nastava, jezične gimnazije, Hrvatska.

BILINGUAL GEOGRAPHY INSTRUCTION IN FOREIGN LANGUAGE SECONDARY SCHOOLS

Abstract: This works presents the recent experiences in bilingual geography instruction (Croatian-English, Croatian-French) in the foreign language secondary schools in Zagreb. Within this framework the concept of bilingual instruction is clarified. In addition a comparative review of Croatia and the rest of Europe, a methodical approach and the advantages and drawbacks of such instruction are presented.

Key words: geography, bilingual instruction, foreign language secondary school, Croatia.

Što je dvojezična nastava?

Dvojezična nastava je nastava koja se u osnovnim i srednjim školama izvodi na nacionalnom i stranom jeziku. Odatle i naziv dvojezična nastava. U njoj je važno razvijati sposobnost izražavanja na oba jezika, što znači da uporaba stranog jezika ne isključuje moguće nadopune, obrazloženja i komentare na hrvatskom jeziku. Radi se, dakle, o procesu postupnog uvođenja stranog jezika u nastavni proces.

Pojedini svjetski modeli podrazumijevaju uporabu više stranih jezika (engleski, njemački, francuski, španjolski, ruski, talijanski, portugalski) u jednoj školi, dok se u Hrvatskoj nastava zasad odvija na engleskom, njemačkom i francuskom jeziku.

U Europi, dvojezična nastava postoji od početka ovoga stoljeća. Prvi oblik dvojezične nastave prije stotinjak godina bio je razrađen u Istanbulu. Do danas je većina europskih zemalja usvojila programe dvojezične nastave kao oblika obrazovanja. O tome govori Jagoda Milinković, prof. francuskog jezika, nakon povratka s međunarodnog salona jezika Expolangues održanog u Parizu u siječnju ove godine: Iznenadio me podatak o broju dvojezičnih škola ili odjela, tj. onih u kojima se najmanje dva predmeta predaju na stranom jeziku, u europskim zemljama. U Francuskoj, na primjer, u oko 300 škola postoje dvojezični odjeli: 167 za njemački, 108 za engleski, nekoliko za ruski, španjolski portugalski; u Njemačkoj (dvojezične škole ili odjeli postoje već tridesetak godina) više od 20; nekoliko ih ima u Bugarskoj,

1 Prof. geografije, XVIII. gimnazija, Zagreb.

2 Prof. geografije, IV. gimnazija, Zagreb.

Mađarskoj (36), Češkoj, Slovačkoj, Poljskoj, Italiji, itd. Iako tu ima još nedorečenosti i lutanja (programi, predavači, završni ispiti), gotovo svi su suglasni da takva nastava pridonosi boljem i obuhvatnijem poznavanju jezika, a time i čvršćem povezivanju europskih zemalja.

Hrvatski model dvojezične nastave u gimnazijama

Program dvojezične nastave, prema pisanom izvješću mr. Naime Balić, u Hrvatskoj je eksperimentalno uveden 1992. godine. Na sjednici Programskog savjeta za prosvjetu tadašnjeg Ministarstva kulture, prosvjete i športa održanoj 19. ožujka 1992., članovi Savjeta i ministar akademik Vlatko Pavletić podržali su prijedlog Gradskog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i znanost Grada Zagreba i Zavoda za školstvo Ministarstva kulture, prosvjete i športa za otvaranje dvojezičnih odjela u Zagrebu od šk. god. 1992/93., u kojima se ostvaruju odobreni nacionalni programi za jezične gimnazije, s time da se dio predmeta predaje na stranom jeziku pa je metodički pristup nastavi prilagođen takvom programu. Gradovi (županije) su u to vrijeme davali suglasnost za planove upisa, a Ministarstvo, nadležno za srednje obrazovanje, dostavljalo je planove upisa učenika (gradovima i županijama) te se tako Gradski sekretarijat dopisom od 15. svibnja 1992. (potpisao ga je zamjenik ministra dr. Nedjeljko Mihanović) obavješćuje o dopunama 4. XVI. engleska jezična gimnazija i XVIII. njemačko-francuska gimnazija upisati će po jedan odjel na engleskom, njemačkom i francuskom jeziku koji će udovoljiti općim i specifičnim uvjetima upisa. Godinu dana kasnije, IV. engleska jezična gimnazija upisala je učenike u jedan odjel na engleskom jeziku.

U Hrvatskoj se godišnje u generaciji upisuje jedan dvojezični razred s predviđenih 26-28 učenika. Predloženo je da u 1. razredu učenici slušaju matematiku, povijest i geografiju na stranom jeziku, te da im se broj predmeta poučavanih na stranom jeziku postupno povećava: 2. razred – fizika; 3. razred – biologija i sociologija i 4. razred – likovna umjetnost i PiG. Zbog problema u pronalazaženju kompetentnog kadra (predmetni profesori koji se služe stranim jezikom!) odlučeno je da se godišnje uvedu oni predmeti za koje postoji zadovoljavajući kadar, pa se tako, prema potrebi, još neki nastavni predmeti predaju na stranom jeziku, npr. informatika, kemija, logika i psihologija. Tako bi učenici u 4. razredu imali više od 50% nastave na stranom jeziku.

Sličan je program, pod nazivom Rano učenje stranog jezika, uveden u pojedine osnovne škole gdje se strani jezik učio od prvog razreda. Smatra se da bi te generacije bile idealni kandidati za upis u dvojezičnu nastavu gimnazija.

Metodika dvojezične gimnazijske nastave

Treba naglasiti da u metodici postoje razlike u programu dvojezične nastave koja se izvodi u zemljama s dužom tradicijom, u kojima postoji školovani, a time i kompetentni kadar, te nasuprot tome, u zemljama u kojima se taj program provodi još uvijek kao eksperimentalni, npr. u Hrvatskoj.

Dok u svijetu profesor pripravnik bilingvist u jednoj do dvije godine ima pomoć izvornog govornika, profesori geografije i ostalih predmeta u dvojezičnim odjelima u Hrvatskoj samostalno izvode nastavu na stranom jeziku. Time je dvojezični profesor u Hrvatskoj izložen neusporedivo većem angažmanu i naporu.

Profesori u Hrvatskoj dužni su unaprijed pripremiti rječnik tj. stručne geotermine i tzv. rezime (sažetak) koji predstavlja prevedeni tekst iz nacionalnog udžbenika. Učenici nemaju literaturu, već na temelju prikupljenih sažetaka stvaraju svoja skripta iz kojih uče. Zapravo, profesori stvaraju, preteče udžbenika za dvojezičnu nastavu. Primjeri iz Njemačke koje slijedimo prikazuju proces postupne i višegodišnje promjene jezičnih gimnazija u dvojezične, što obuhvaća i

stvaranje vlastitih udžbenika, radnih bilježnica i ostalog materijala (dvojezična škola u Koblenzu nastajala je punih sedam godina!!).

Dvojezični predavači se prilikom pripremanja služe i stranom literaturom koju nabavljaju na razne načine, npr. jednu nastavnu jedinicu kompiliraju na temelju više stranih izvora. Na taj se način ujedno i višestruko usavršavaju.

Kompetentnost profesora

Predmetni profesori su dužni jezično se i stručno stalno usavršavati, da bi se osposobili za rad. Osposobljavanje profesora u svijetu počinje usavršavanjem na stranim sveučilištima (Hrvatskoj prijateljska dvojezična škola iz Košica u Slovačkoj na taj je način omogućila razmjerno brzo ostvarivanje programa). Predavači se usavršavaju i odlazeći u posjet ostalim dvojezičnim odjelima i školama u zemlji i izvan nje (tjedne i mjesečne razmjene).

Zbog nedostatka novčanih sredstava u Hrvatskoj dosad nije bilo moguće na gorespomenuti način usavršavati profesore; mogli su jedino sudjelovati na seminarima i projektima, pretežito u organizaciji Vijeća Europe (primjer: prof. I. Vučenik – jednodnevni seminar *Écologie et environnement*, Ardeni – Belgija, prof. Ž. Župančić – projekt *Growing together in Europe*, francuske Alpe).

Iz navedenog se vidi da je predmetni stručnjak, npr. geograf, neophodan u gimnazijama s dvojezičnim odjelima, ali je njegova jezična kompetencija usmjerena prvenstveno na prenošenje struke na stranom jeziku.

Interdisciplinarni pristup

U dvojezičnosti je nužan što češći interdisciplinarni pristup. Rasporedi profesora dvojezičara moraju se usklađivati tako da se barem jednom tjedno dogovaraju o zajedničkom izvođenju pojedinih dijelova nastavnog sadržaja. U školi postoji jezični koordinator koji prati rad predmetnih profesora, te čini sponu između pojedine struke i određenog stranog jezika. Tako nastaje sprega između jezika kao znanstvene discipline i pojedinog predmeta, što postupno ojačava kakvoću i nastajanje dvojezičnih odjela i škola.

Sustručnjaci neprekidno surađuju i tako nastaje kreativna nastava. Primjer: prof. Župančić i Vučenik su održale u svibnju 1994. pokusni zajednički sat za dva dvojezična razreda XVI. i IV. jezične gimnazije, na temu: *Chronostratigraphy* (prilog br. 1). Navedeni primjer partnerstva olakšao je učenicima i učinio zanimljivijim učenje vrlo kompliciranih stručnih izraza geoloških razdoblja.

Slijedeći korak u tom pristupu biti će proširivanje nastavnog sadržaja na ostale nastavne predmete, npr. profesori povijesti i biologije nadovezat će se na spomenutu temu tumačenjem evolucije čovjeka.

Prednosti i nedostaci dvojezične nastave u Hrvatskoj

Iz navedenog sadržaja već se može zaključiti koji su nedostaci dvojezične nastave:

- nezaobilazno kašnjenje u programima u početnim godinama,
- preveliko opterećivanje profesora,
- nedovoljna koordinacija i nadgledanje,
- dvojezičnost stvara »posebnost«,

- nedorečenost planova i programa.

Prednosti nesumnjivo postoje:

- bolje i dublje poznavanje nastavnih predmeta i stranog jezika,
- veća motiviranost za rad,
- veće samopouzdanje učenika i profesora,
- poticanje kreativnog i logičkog mišljenja,
- kvalitetnije i sigurnije predstavljanje Hrvatske u svijetu,
- uvid u strani jezik proširuje kulturne obzore i doprinosi osvješćivanju i cijenjenju vlastitog materinog jezika i kulture.

»Dvojezična nastava na neki je način intelektualno školovanje razuma. Ona razvija sposobnost razlikovanja« važnog od nevažnog i kao takva najbolji je odgovor na izazove i zahtjeve modernog društva. (Franz Moschat; voditelj Odjela za međunarodnu razmjenu pri Ministarstvu obrazovanja i kulture Austrije)

Sažetak

Dvojezična nastava, na nacionalnom i stranom jeziku, u Europi se izvodi od početka ovog stoljeća. U Hrvatskoj je program dvojezične nastave eksperimentalno uveden 1992. godine u jezičnim gimnazijama: XVI. engleskoj jezičnoj gimnaziji i XVIII. njemačko-francuskoj gimnaziji.

Takav oblik nastave, osim što podrazumijeva osobitu, stručnu i jezičnu kompetentnost nastavnika, nalaže specifičan metodički pristup. Za razliku od europskih zemalja s tradicijom dvojezične nastave u kojima se sustavno školuje kompetentni kadar, u zemljama s eksperimentalnom dvojezičnom nastavom, kao što je to slučaj s Hrvatskom, nastavnici su pri realizaciji programa unmnogome prepušteni osobnoj inicijativi.

Dosadašnje iskustvo s dvojezičnom nastavom u Hrvatskoj u cjelini pokazuje da ona, očekivano, nije imuna na uobičajne dječje bolesti tipične za eksperimentalnu fazu rada, ali i da ima niz neospornih prednosti, po kojima izrazito korespondira s deklariranim društvenim ciljevima i težnjama suverene i demokratske Hrvatske.

Summary

Bilingual instruction (in the national and foreign languages) has been conducted in Europe since the beginning of this century. In Croatia, a program of bilingual instruction was experimentally introduced in 1992 in the foreign language secondary schools: the XVI English Language School and the XVIII German-French Language School.

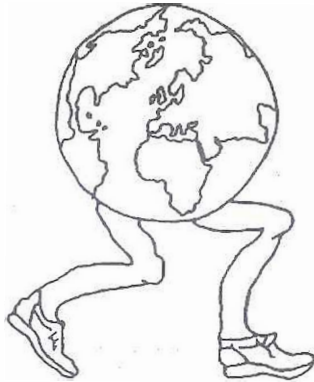
Such a form of instruction, in addition to assuming the professional and linguistic competence of the instructor, also demands a specific methodical approach. In contrast to other European countries with a tradition of bilingual instruction, in which competent teachers are systematically educated, in countries with experimental bilingual education, such as in the case of Croatia, teachers are realizing that in many aspects their curricula has been left to their personal initiative.

The recent experiences with bilingual instruction in Croatia as a whole shows that it is, expectedly, not immune to the typical »growing pains« common to the experimental phase of work. However, there are a number of incontrovertible advantages, which markedly corresponds with the declared societal goals and aspirations of modern and democratic Croatia.

CHRONOSTRATIGRAPHY (GEOLOGICAL TIME)

Era	Period	Epoch (RECENT)	Relief	Fauna	Organisms	
CENOZOIC (Cz) 65 mil. y.	QUATERNARY (Q) 2 mil. y.	HOLOCENE (RECENT)	GLACIATION (ice ages)	PRIMATES MAMMOTH - ext. MAMMALS - hoofed animals - marsupials	ANGIOSPERMS & CONIFEROUS	
		PLEISTOCENE				
	TERTIARY (Tc) 63 mil. y.	PLIOCENE	PARATETHYS - ALPINE orogenesis			
		MIOCENE				
		OLIGOCENE				
	PALAEOGENE (Pg)	EOCENE				
		PALAEOCENE				
	MESOZOIC (Mz) 180 mil. y.	CRETACEOUS (K)	UPPER	Sedimentation TETHYS	BIRDS	first ANGIOSPERMS
			LOWER			
		JURASSIC (J)		LAURASIA & GONDWANALAND		
UPPER						
MIDDLE						
TRIASSIC (T)		LOWER	HERCYNIAN orogeny			CONIFEROUS (first)
PALAEOZOIC (Pz) 360 mil. y.		PERMIAN (P)	UPPER	CALEDONIAN orogeny (orogenesis)	»FISH AGES«	SPERMATOPHYTES GYMNOSPERMS
		CARBONIFEROUS (C)	LOWER			
		DEVONIAN (D)				
	SILURIAN (S)					ferns (giants)
	ORDOVICIAN (O)					LYCOPODES (worm-holes)
	CAMBRIAN (Cm)	UPPER		PANGAEA - Panthalassa	Worms Bacteria	Algae
MIDDLE						
PRE-CAMBRIAN 4,500 mil. y.	LOWER					
	PROTEROZOIC					
	ARCHAEOZOIC (ARCHAEAN)					

THE EARTH ON THE MOVE

VOLCANOES

Work in pairs and discuss the work between you. If you are stuck, perhaps another pair can help you.

1. What does your group already know about volcanoes?
 - a. What would you see or hear during a volcanic eruption?
 - b. How is a volcano different from an earthquake?
 - c. What causes earthquakes and volcanoes?

You are going to see a video of a volcano erupting. You will see it in two parts. The video will help you answer the questions.

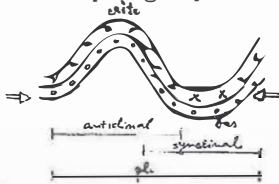
Prilog 2. Primjer ostvarenja motivacije učenika u uvodnom dijelu sata pri obradi nastavne jedinice »Vulkanik«.
(Primjer primjene tzv. »Brainstorm activity«, odnosno »razbijanja leda« s humorističkim prilogom.)

MOUVEMENTS ENDOGÈNES ET RELIEF (partie deuxième)
- résumé -

Géologiquement, les couches font relations différentes et très complexes. En général, on divise les formes géologiques-structurelles en trois groupes principaux: les plis, les failles et les nappes de charriage.

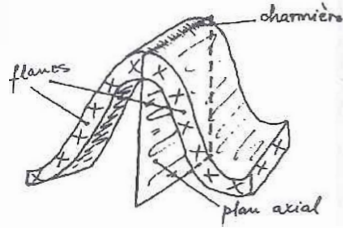
Les plis et le plissement:

Qu'est-ce qu'est le pli? = ondulation des couches de terrain dont la partie en saillie est appelée anticlinal, et la partie en creux **synclinal**. C'est le résultat des processus divers: la subduction, la compression, les pressions latérales et les mouvements épéroogéniques.

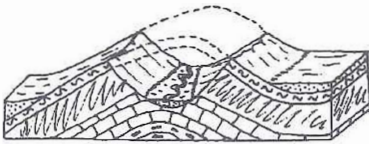

La ligne du sommet de l'anticlinal s'appelle la crête, tandis que le bas du synclinal est la partie la plus basse.

Un anticlinal simple nous montre les parties fondamentales d'un pli. Tous les deux, un anticlinal et un synclinal sont divisés en deux parties égales (le long d'une crête; ou d'un bas) par le plan axial duquel les strates s'éloignent en directions opposées en forme de flancs.

Le pli **sellé** est une caractéristique structurelle associée par un creux dans la crête de l'anticlinal, comme ici:

En surface on peut voir une forme concave. En effet, la crête de l'anticlinal est érodée à cause des processus exogènes!

Il existe beaucoup de types des plis. Ça dépend de l'intensité de la compression et des caractéristiques des roches.

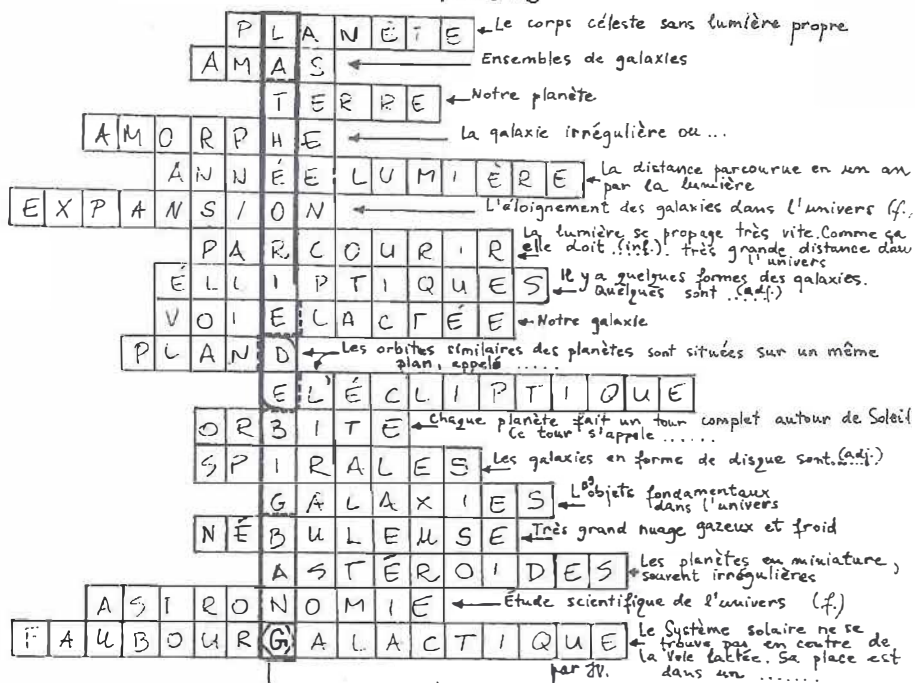
Selon la relation entre le plan axial et horizontal, on divise les plis:

1. pli droit (le plan axial est vertical au plan horizontal)
2. pli déjeté (il fait un angle de moins de 45° avec la verticale)
3. pli déversé (il fait un angle de plus de 45°)
4. p. couché (il est horizontal)
5. p. plongé (il est plongé)

Prilog 3. Primjer sistematizacije i sažimanja gradiva pri obradi nastavne jedinice »Endogeni pokreti i relief« na francuskom jeziku u 1. razredu gimnazije (dvojezični program).

MOTS-CLÉS GÉO
 ~ en français, s'il vous plaît ~

→ Essayez d'expliquer:

D'abord, quand il n'y a pas été l'univers, il y a été seulement l'hydrogène. Ils s'ont commencé à rotter et expande. Cette "action" durait beaucoup de temps et soudainement y a été une explosion très très grande après que les objets sont expandés dans l'espace qui s'appelle maintenant l'univers. Les objets sont des planètes, des astres, des astéroïdes etc.

Je m'appelle:
 Keer Kovács

Prilog 4. Primjer vježbanja stručnog vokabulara popunjavanjem geografske križaljke.

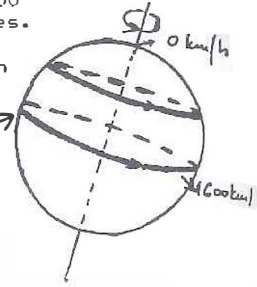
THE MOTIONS OF THE EARTH - ROTATION

ROTATION is one of the earth principle motions in which earth rotates on its /imaginary/ axis from west to east, in 24 hours.

AXIS is an imaginary line that runs through the center of the earth between its North and South pole.

The velocity of rotation varies from a maximum of 1 600 km/h at the equator to 0 km/h at the poles.

- points that are further from the centre of earth /the equator/ are moving in greater speed than those in middle and high latitudes.
/ WHY ? Those points have to pass the longer distance in the same time!!! /
- poles are not moving at all!!!

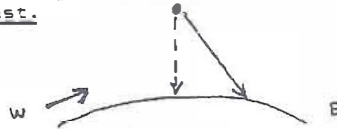

CONSEQUENCES of rotation:

- 1/ THE EARTH IS FLATTENED AT THE POLES !!!
- 2/ CHANGING OF DAYS AND NIGHTS !!!

PROOFS of rotation:

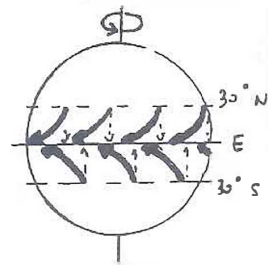
- 1/ Any body in the air that is falling down to the earth surface will deviate to the east.
/I. Newton - Law of INERTIA/

2/ Deviation of trade winds

- trade winds are blowing constantly from about 30 north and south latitude to the equator but not directly. WHY ? /they are blowing from the middle latitudes - lower speed - to the equator - greater speed/

Other examples - rivers
railway tracks

4/ The Foucault's experiment:

- the rope with a weight swings in all directions.

VOCABULARY

- ROTATION = rotacija
- AXIS = os
- TO BE FLATTEN = splošten

- TO DEVIATE = sketati
- INERTIA = inercija
- TRADE WINDS = pasati (vetrovi)

Prilog 5. Primjer sistematizacije i sažimanja gradiva pri obradi nastavne jedinice »Rotacija Zemlje« na engleskom jeziku u I. razredu gimnazije (dvojezični program).